

νεκδοχικά ως ασπαζόμενο τα ιερά γράμματα, εδώ τον μαρξισμό, αν θέλομε εκβιαστικά να ταυτίζομε κομμουνισμό (πολιτική) και μαρξισμό (θεωρία). Υπάρχουν βέβαια σημεία του έργου του που ο ποιητής Βάρναλης δείχνει να πιστεύει στην επαναστατική λύση του κοινωνικού προβλήματος και στην αναγκαιότητα της αλλαγής, όπως αίφνης στους στίχους από το ποίημα «Λευτεριά»:

[...] Της Ιστορίας το Νόμο ακλούθα πρώτος φωτεινά, δεν έχεις
Μοίρα δική σου για οδηγό.
Από τη Βία λυτρών' η Βία, όχι η άρνηση κ' η καλοσύνη
και το ξετύλιμα τ' αργό. [...]

Μούσα, 1922, τεύχ. 5/29, σ. 73

Αν όμως θελήσομε μια σαφή απάντηση για τον μαρξισμό του, πρέπει να καταφύγομε αποκλειστικά στα θεωρητικά του κείμενα, όπου, αν υπήρξα πειστικός, η απάντηση που μας δίνεται είναι πως ο Βάρναλης έμεινε ουσιαστικά έξω από τον εγκλωβισμένο μαρξισμό της εποχής του, διότι, υποθέτω, η θεωρητική σκευή του ήταν διαμορφωμένη ήδη από την ανθρωπιστική του (αρχαιοελληνική) παιδεία.

Αναρωτιέμαι ωστόσο κατά πόσο η αποσύνδεση του Βάρναλη από τον μαρξισμό υπήρξε τελικά ευεργετική και ωφέλιμη ως προς το αποτέλεσμα και αν υποθέσομε ότι συνέβαινε, ο μαρξισμός του θα ήταν βεβιασμένος και νόθος. Άλλη παράμετρος βέβαια το ότι ο ατελής μαρξισμός του Βάρναλη, για τον οποίο χρεώθηκε, τον έβαλε σε σκέψεις που τελικά τον οδήγησαν στην ποιητική σιωπή.

Άδικο, φυσικά, θα ήταν να κατηγορηθεί για σύγχυση ιδεών ο Βάρναλης, δεδομένου ότι στην εποχή εκείνη η θολή αντίληψη για τα πολιτικοθεωρητικά ζητήματα βρισκόταν σε ημερησία διάταξη και δεν είναι ο σκοπός μας να καταγγείλομε τους συγγραφείς που βρίσκονταν σε σύγχυση, αν υποθέσομε ότι κάποιοι άλλοι είχαν 'ξεκάθαρες' ιδέες - απορία: ως προς τί;

Π Ε Ρ Ι Ο Δ Ι Κ Α

Το πρώτο μαρξίζον περιοδικό

Μπορούμε να θεωρήσομε ότι με το Φως που καίει και εξαιτίας του, η ελληνική λογοτεχνία περνάει σε ένα στάδιο ιδεολογικοποίησης; Μάλλον όμως το φαινόμενο οφείλεται σε πολλαπλά αίτια και ένα από αυτά δη-

